

عوامل مرتبط با طلاق از دیدگاه متقاضیان طلاق در شهرستان محمودآباد

مقدمه: با توجه به افزایش و رشد میزان طلاق در ایران، ضروری است تا از طریق توصیف و بررسی میزان طلاق، شناخت دقیق متغیرهای زمینه‌ای و شناسایی عوامل زمینه‌ساز بروز و وقوع طلاق، با رصد دقیق و برنامه‌ریزی منظم در این خصوص به بهبود شرایط و کاهش میزان طلاق و یا پیشگیری از آسیبهای اجتماعی ناشی از آن مبادرت ورزید. از این رو در این مطالعه، علل و فرایندهای تصمیم و اقدام برای جدایی از دیدگاه متقاضیان طلاق در شهرستان محمودآباد از منظر جامعه‌شناختی و توجه به عوامل اجتماعی، مورد نظر قرار گرفته است.

روش: جامعه آماری این مطالعه که به روش مطالعه کمی و اسنادی و با استفاده از اطلاعات افراد مراجعه‌کننده به مرکز فوریت‌های اجتماعی اداره بهزیستی شهرستان محمودآباد انجام گرفته است، دربرگیرنده تمامی پرونده‌های متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به مرکز مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق در طی ۲ سال بود که در مجموع، شامل اطلاعات ۶۲۷ پرونده بوده است.

یافته‌ها: یافته‌های این مطالعه در دو دسته ارائه شده‌اند که شامل تحلیل متغیرهای زمینه‌ای مرتبط با طلاق و نیز پرداختن به عمده‌ترین دلایل زوجین برای ارائه درخواست طلاق هستند که دربرگیرنده خیانت و عدم تعهد در روابط زناشویی، طلاق عاطفی، اعتیاد به مصرف مواد مخدر، عدم آشنایی و تسلط بر تکنیک‌های مهارت‌های زندگی، دخالت اطرافیان، عدم رضایت از روابط زناشویی و عوامل اقتصادی و مالی است.

بحث: با بررسی وضعیت و تحلیل عوامل مرتبط با بروز و وقوع طلاق بر ضرورت راهکارها و برنامه‌های پیشگیرانه و ارتقایی با هدف تقویت خانواده و کاهش آسیب‌های اجتماعی نشئت‌گرفته از طلاق نظیر الزام قاطع بر آموزشها و مشاوره‌های پیش از ازدواج، افزایش دانش و آگاهی‌های عمومی به‌ویژه آموزش مهارت‌های زندگی و نیز وضع و بازنگری در قوانین خانواده تأکید می‌شود.

۱. حمیده فرزانه
کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی،
گروه مطالعات فرهنگی، دانشکده
علوم اجتماعی، دانشگاه علامه
طباطبایی، تهران، ایران
(نویسنده مسئول)
<farzaneh.hamideh@gmail.com>

واژه‌های کلیدی:

آسیب‌های اجتماعی، طلاق، طلاق عاطفی، خیانت، مهارت‌های زندگی

تاریخ دریافت:

تاریخ پذیرش:

A Study of Related Factors Leading to Divorce from the Viewpoints of Mahmudabad's Couples Filing for Divorce in 1396-1397

▶ **1- Hamideh Farzaneh**
M. A. in Cultural Studies,
Department of Cultural
Studies, Faculty of
Social Sciences, Allameh
Tabatabaei University,
Tehran, Iran.
<farzaneh.hamideh@gmail.
com>

Key Words

Social pathology, Divorce,
Emotional divorce, Mari-
tal betrayal, Life skills

Received:

Accepted:

Introduction: Based on Statistical Center of Iran, the rate of divorce has increased in the recent decades. In this regard, there is a need to investigate the data to identify the key factors that can explain why it happens. Hence, the main goal of this study is to present an analysis of divorce phenomenon; and seek to contribute efforts as regards the social factors related to divorce among Mahmudabad's couples applying for divorce.

Method: The research methodology was based on quantitative methods (semi- structured questionnaire) to get information and data from couples who were heading towards divorce. The study includes all cases (couples) of divorce applicants referring to "The intervention center in the family to reduce divorce rate (Welfare Organization)" in two years, which in total included 627 cases (1396 and 1397).

Findings: The main findings of this study are mentioned in two parts. At first, the research focused on some socio-demographic variables, such as areas (city or countryside), education level, age, and duration of marriage.

In the next part, the most common reasons related to divorce are mentioned. In brief, extramarital affairs, emotional divorce, addiction to drugs or alcohol, unfamiliarity or lack of life skills training, interference by family or others, sexual dissatisfaction, and economic conditions or money-related issues are cited as the most common reasons for divorce. These can explain why so many marriages fail.

Discussion: based on the mentioned findings, some of suggestions and recommendations are proposed to minimize divorce that play a vital role to prevent or reduce negative consequences of breakup of a marriage in the future including, pre-marital education, life skills training programs, and revising the rules and law.

Extended Abstract:

Introduction: Based on Statistical Center of Iran, the rate of divorce has increased in the recent decades. Changes in the society, as a developing country, can explain some parts of the increasing rate of divorce. Due to the complexity and ambiguity of divorce phenomenon, and the importance of having a healthy family in society to meet the basic needs such as love, belonging, and identity, there is a need to investigate the divorce data to identify the key factors that can explain why it happens. Hence, the main goal of this study is to present a sociological analysis of divorce phenomenon; and seek to contribute efforts as regards the social factors related to divorce among Mahmudabad 's couples applying for divorce.

Method: The research methodology was based on quantitative methods including, semi- structured questionnaire to get information and data from couples who were heading towards divorce. The study includes all cases (couples) of divorce applicants referring to "The intervention center in the family to reduce divorce rate (Welfare Organization)" in two years, which in total included 627 cases (1396 and 1397) in Mahmudabad, Mazandarn province.

Findings: The main findings of this study are mentioned in two different parts. At first, the research focused on some socio-demographic variables, such as areas (city or countryside), education level, age, and duration of marriage. Statistics show the following findings:

- Couples living in cities (Mahmudabad and Sorkhrud) compared with those settling in the villages, are more likely to apply for divorce.
- There is a correlation between the level of couples' education and divorce. Those couples whose education level is less than high school diploma, they are regarded as less educated couples, and lower level of education is one of the most important factors that affects divorce.
- Comparison of different age groups shows that the couples marrying early, they are less stable, and more likely to get divorced.
- The average age of the duration of marriage that leads to divorce is about more than 5 years.

In the next part, the most common reasons related to divorce are mentioned. In brief, extramarital affairs, emotional divorce, addiction to drugs or alcohol, un-

familiarity or lack of life skills training, interference of other family members or others, sexual dissatisfaction, and economic conditions or money-related issues are cited as the most common reasons for divorce. These can explain why so many marriages fail. According to these:

- Extramarital affairs, betrayal, and non-commitment to marriage are the the most common causes of divorce, and from among them, the emotional and sexual affairs are the ones that mostly lead spouses to the breakdown of their marriages.
- The second one is emotional divorce. Emotional divorce, as a psychological mechanism, often appears before the legal, financial, and physical separation; and for these couples, divorce can be regarded as a possible solution.
- The majority of marriages are ending because of addiction to drugs or alcohol. If one is addicted (mostly husbands), the spouse suffers from financial issues, sexual matters, abuse, and lack of the sense of responsibility.
- Lack of life skills training is another important factor in divorce. Core life skills that defined by WHO are: Self-awareness, Empathy, Critical Thinking, Creative Thinking, Decision Making, Problem Solving, Effective Communication, and Interpersonal Relationship. These basic skills help individuals and spouses to be adaptive and to deal effectively with the challenges.
- Interference of family members, especially parental interference, in married couple relationship is another reason for the breakdown in the marriage. Sadly, argument about parents and families put couples under pressure and tension.
- Most importantly, for both males and females, sexual dissatisfaction has significant effects. The importance of sexual dissatisfaction is clear; and associated with a successful life. Sexually satisfied couples tend to have more love and commitment; and they are less likely to file for divorce.
- Economic conditions or money-related issues are another reason for marriages to break down. Unemployment or insufficient income are the most common causes of creating these situations.

Moreover, the finding presents an increase in the proportion of children from di-

vorced families who experienced stressful circumstances are struggling with some negative consequences during or after their parents' divorce, as a stressful and upset event. Results show that divorce puts pressure on most of these children, in particular it brings about the feelings of anxiety, anger and depression.

Discussion: as mentioned above, in addition to urbanization, education level, early marriage, and duration of marriage, which are all important and affect the rate of divorce in Mahmudabad; the most important factors related to divorce are extra-marital relationships, betrayal, and non-commitment to marriage, emotional divorce, drugs or alcohol abuse/addiction, unfamiliarity with applying life skills, families and relatives interference, dissatisfaction with sexual relationship, and economic variables. Therefore, with regard to the mentioned findings, a number of suggestions and recommendations are proposed to minimize the divorce rate, and they play a vital role to prevent or reduce negative consequences of breakup of a marriage in the future including, pre-marital education; life skills training programs; and revision of the rules and laws. There are no complete solutions for divorce, but there are factors that can reduce the rate of divorce or decrease its negative consequences.

Ethical Considerations

Funding: This research did not have any sponsors.

Authors' Contributions: the author contributed in conducting and writing all part of the current research.

Conflicts of Interest: there is no conflict with other author's research and interest.

Acknowledgments: the author would like to express her sincere appreciation for the very helpful contributions of time, knowledge and kindness to "Welfare Organization" colleagues and friends in Mahmudabad

مقدمه:

آمارها حاکی از افزایش و رشد میزان طلاق در ایران است (مرکز آمار ایران، ۲۰۱۹) که بخشی از آن به تحولات اجتماعی سالهای اخیر در ایران و به ویژه «تحولات ساختار اجتماعی و اقتصادی و تغییرات ارزشی ناشی از آن» (آزادارمکی، ۲۰۱۲) برمی گردد. اهمیت نهاد خانواده و نقش محوری آن در زندگی فردی و اجتماعی از یک سو و حادث شدن مشکلات و پیامدهای متعدد اجتماعی، اقتصادی و روانی برای افراد و خانواده‌ها از سوی دیگر، سبب شده تا بسیاری از سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطح کلان بر ضرورت و فوریت درمان مسائل و پیشگیری از بحرانهای فردی، خانوادگی و اجتماعی از طریق سیاستهای تحکیم خانواده و کنترل و کاهش طلاق تأکید کنند. بدین منظور و به واسطه تحقق برنامه ششم توسعه در کاهش میزان طلاق، طرح مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق بهزیستی برای گروه هدف زوجهای متقاضی طلاق ارجاعی از دادگستری اجرایی شده است.

باید در نظر داشت که در بررسی علل طلاق باید به ضرورت توجه چندبعدی و همه‌جانبه در تبیین و تحلیل این پدیده پیچیده توجه داشت و مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی و حقوقی را در نظر گرفت. همچنین ضروری است تا از طریق توصیف و مرور آمارهای طلاق به شناسایی عوامل اصلی بروز و وقوع طلاق و شناخت متغیرهای مهم و تأثیرگذار در تصمیم و اقدام به طلاق برای دستیابی به بهبود شرایط و کاهش میزان طلاق و یا پیشگیری از آسیبهای اجتماعی ناشی از آن، از طریق برنامه‌ریزی برای برنامه‌های پیشگیرانه و ارتقایی مبادرت ورزید.

هدف این مقاله، بررسی و شناسایی علل و فرایندهای تصمیم و اقدام برای جدایی از دیدگاه متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به مرکز مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق شهرستان محمودآباد اعم از طلاق توافقی و طلاق یک‌طرفه (زوج یا زوجه) به منظور

شناخت دقیق متغیرهای زمینه‌ای و شناسایی عوامل زمینه‌ساز بروز و وقوع طلاق است. همچنین این پژوهش در پی آن است تا این پدیده را از منظر جامعه‌شناختی و توجه به عوامل اجتماعی مورد نظر قرار دهد. از این رو، در حین بیان مطالب از نظریه‌ها و مفاهیم جامعه‌شناسی بهره خواهد گرفت. بر این اساس، به برخی از عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر طلاق و نیز اصلی‌ترین عوامل اجتماعی تصمیم و اقدام برای طلاق توجه خواهد شد تا با شناسایی و پرداختن به عوامل اصلی وقوع این پدیده، بتوان در جهت برنامه‌ریزی با هدف کاهش عوامل مؤثر بر آن قدم برداشت.

روش

این مطالعه با هدف کلی شناسایی عوامل اصلی تصمیم و اقدام برای طلاق با هدف تحلیل دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تر از پدیده ازدواج و طلاق به منظور برنامه‌ریزی و بهبود این آمارها و کاهش پیامدهای نامطلوب ناشی از طلاق در شهرستان محمودآباد استان مازندران انجام شده است.

جامعه آماری این مطالعه که به روش مطالعه کمی و اسنادی و با استفاده از اطلاعات افراد مراجعه‌کننده به مرکز فوریت‌های اجتماعی اداره بهزیستی شهرستان محمودآباد انجام گرفته است، دربرگیرنده پرونده تمامی متقاضیان طلاق مراجعه‌کننده به مرکز مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق در طی سالهای ۱۳۹۶ (۳۲۶ پرونده) و ۱۳۹۷ (۳۱۷ پرونده) بود. ابزار پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه و نیز پرسشنامه‌ای نیمه‌ساختارمند بوده که با هدف دسته‌بندی و هدایت اطلاعات تدوین شده است و برخی از پرسشهای آن به صورت پاسخهای باز بوده‌اند تا به تکمیل اطلاعات کمی موجود یاری رسانند.

از مجموع ۶۴۳ پرونده زوجین متقاضی در طی این ۲ سال، اطلاعات ۶۲۷ پرونده اعم از طلاق توافقی و طلاق یک‌طرفه (زوج یا زوجه) مورد بررسی قرار گرفتند. منظور از

طلاق توافقی آن است که زن و مرد با توافق یکدیگر برای طلاق اقدام کرده‌اند (با مجموع ۸۷٪ از درخواستها) و در طلاق یک‌طرفه، یکی از زوجین (زوج یا زوجه) مبادرت به ارائه درخواست طلاق داده است.

یافته‌ها

در دسته‌بندی مباحث در ابتدا، برخی از مهم‌ترین متغیرهای زمینه‌ای تأثیرگذار بر طلاق مرور خواهد شد و در ادامه، به ریشه‌ها و عوامل اصلی بروز اختلاف و ارائه درخواست برای طلاق پرداخته خواهد شد. ضمن آنکه برخی از پیامدهای نامطلوب طلاق بر فرزندان نیز مرور خواهد شد.

الف) متغیرهای زمینه‌ای تأثیرگذار بر طلاق:

محل سکونت زوجین متقاضی طلاق:

صاحب‌نظرانی همچون فردیناند تونیس^۱، امیل دورکیم^۲ و جورج زیمل^۳ به تحلیل تغییرات و ناهنجاریهای اجتماعی ناشی از شهرنشینی و صنعتی شدن پرداخته‌اند. تونیس از مفاهیم گمن‌شافت^۴ و گزل‌شافت^۵ برای تمایز ویژگیهای شهر و روستا بهره می‌گیرد. گمن‌شافت، معرف روستا است و مبتنی بر زندگی پرمعنا و عمیق؛ و گزل‌شافت به زندگی سطحی بر پایه قرارداد اشاره دارد و معرف زندگی شهری است. دورکیم نیز با مفاهیم انسجام مکانیکی و انسجام ارگانیکی بسیاری از مسائل و ناهنجاریها را از این منظر مورد بررسی قرار می‌دهد. دورکیم توسعه شهرنشینی تحت‌تأثیر افزایش مهاجرت را از جمله عوامل مؤثر بر خارج شدن جوانان از نظارت بزرگترها می‌داند که طی آن از اهمیت و نفوذ سالمندان کاسته شده

1. Ferdinand Tönnies
2. Emile Durkheim
3. Georg Simmel
4. Gemeinschaft
5. Gesellechaft

و بر سرعت تغییرات و تحولات اجتماعی افزوده می‌شود. به باور وی در شهرهای بزرگ، سنت از هر جای دیگری کمتر بر اندیشه‌ها و عواطف مردم تسلط دارد و هرروزه ما در آن شاهد پیدایش رفتارهای تازه و حتی مغایر خواست اکثریت هستیم (دورکیم، ۲۰۰۳، به نقل از شاطریان و همکاران، ۲۰۱۰).

آمار بسیاری از تحقیقات حاکی از آن است که طلاق در میان شهرنشینان بیشتر از روستاییان است (ریحانی و عجم، ۲۰۰۲؛ حسینی شاهرودی، ۲۰۰۸؛ شاطریان و همکاران، ۲۰۱۰؛ فلاحی و دلدار، ۲۰۱۶). در این بررسی نیز مشخص شد با اینکه جمعیت روستانشین شهرستان بیشتر از شهرنشینان است (نسبت ۶۱ به ۳۹ درصد طبق سرشماری مرکز آمار ایران) ولیکن، نیمی از مراجعان برای طلاق را شهرنشینان تشکیل می‌دهند. از سویی دیگر باید در نظر داشت گرچه مورد انتظار آن بوده که میزان طلاق در روستاها بسیار کمتر از مناطق شهری باشد، ولی با توجه به بافت جغرافیایی منطقه، روند افزایشی در میزان طلاق مناطق روستایی وجود داشته است.

وضعیت تحصیلات زوجین متقاضی طلاق:

اگرچه در برخی مطالعات نشان داده شده است که با افزایش میزان تحصیلات عالی، میزان طلاق افزایش می‌یابد (فلاحی و دلدار، ۲۰۱۶)، در این شهرستان بیشترین فراوانی مربوط به افرادی با تحصیلات زیر دیپلم بوده است و در مقابل، حدود ۳۰ درصد از متقاضیان دارای تحصیلات دانشگاهی و بالاتر از دیپلم بوده‌اند.

با در نظر آوردن تحصیلات به عنوان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در شناسایی و ارزیابی طبقه اجتماعی، می‌توان این موضوع را اینگونه تبیین کرد که «هرچه طبقه اجتماعی خانواده پایین‌تر باشد، احتمال طلاق بیش‌تر است. میزان طلاق در اقصای اجتماعی پایین، رو به افزایش است. در آمریکا، بیش‌ترین میزان طلاق در بین طبقات کم‌درآمد، غیرماهر و بی‌بهره

از آموزش صورت می‌پذیرد و هر قدر به طبقات بالاتر نزدیک می‌شویم، به همان نسبت به میزان ثبات خانواده افزوده‌تر می‌شود» (حسینی شاهرودی، ۲۰۰۸).

سن ازدواج زوجین متقاضی طلاق:

در بررسی عوامل مؤثر بر طلاق، سن ازدواج و اختلاف سن زوجین یکی از مهم‌ترین متغیرهای مستقلی بوده‌اند که در بسیاری از تحقیقات مورد توجه قرار گرفته‌اند (خیاط غیائی و همکاران، ۲۰۱۰؛ مشکی و همکاران، ۲۰۱۰؛ کلانتری و همکاران، ۲۰۱۱)؛ که به طریقی بر سن پایین ازدواج و تأثیرات منفی ازدواج در سنین نوجوانی و ازدواج بر اساس سبکهای همسرگزینی‌ای که به‌نوعی با اجبار همراهند بر کیفیت زندگی زناشویی و نیز طلاق اشاره دارد (ولدخانی و همکاران، ۲۰۱۵).

در این بررسی نیز که بر پایه آمارهای رسمی و ازدواج رسمی ثبت شده صورت گرفته، مشاهده شده است که بیشترین فراوانی در میان مراجعه‌کنندگان طلاق در سنین نوجوانی و ابتدای جوانی بوده است (مردان بین گروه سنی ۲۰ الی ۲۴ سال و زنان در گروه سنی ۱۵ الی ۱۹ سال و پایین‌تر). این در حالیست که بر اساس گفته‌های مراجعان، برخی از زوجین نیز زندگی مشترک را در ابتدا و به دلایل متعددی نظیر زیر سن قانونی بودن و یا محدودیتهای تحصیلی با عدم ثبت رسمی و یا ثبت ازدواج موقت آغاز کرده‌اند. از این‌رو، به نظر می‌رسد که باید به موضوع «ازدواج زود هنگام» یا ازدواج پیش از رسیدن به بلوغ فکری و ذهنی به عنوان یکی از تبعات اصلی طلاق توجه اساسی کرد. چراکه از ابتدایی‌ترین تبعات آن این است که «بخش عمده‌ای از جمعیت مطلقه کشور را جوانان تشکیل می‌دهند» (صادقی، ۲۰۱۶).

طول مدت ازدواج:

درحالی‌که برخی از تحقیقات نشان می‌دهد که بیشترین موارد طلاق در ۵ سال اول

زندگی مشترک اتفاق افتاده است (مشکی و همکاران، ۲۰۱۰) و طول مدت زندگی زناشویی با میزان رضایت از زندگی زناشویی (زارع و صفیاری، ۲۰۱۵؛ غفرانی‌پور و همکاران، ۲۰۱۷) و نیز سازگاری زناشویی (عادلیان و جلالی، ۲۰۱۵) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، ولیکن در این بررسی و برخلاف انتظار، طلاقها بیشتر در دهه دوم زندگی صورت گرفته است و متوسط سالهای زندگی مشترک متقاضیان طلاق در این شهرستان، بیش از ۵ سال است.

بر پایه مفهوم عشق سیال زیگمونت باومن^۱ افراد فارغ از قیدوبندها و الزامات بیرونی و تعهدات سختگیرانه نسبت به یکدیگر تا زمانی در رابطه باقی خواهند ماند که به لحاظ عاطفی و جنسی رضایت داشته باشند و اگر این رابطه قراردادی دونفره طبق خواسته‌ها و امیال آنها نباشد، از آن خارج خواهند شد و از این رو سیال و شکننده خوانده می‌شود (گیدنز، ۱۹۹۷).

ب) ریشه‌ها و عوامل بروز اختلاف و مراجعه برای طلاق:

عدم تعهد، روابط فرازناشویی و خیانت:

تعهد مهم‌ترین جنبه کیفی یک رابطه است (امانی، ۲۰۱۶) که در روابط زناشویی از اصلی‌ترین ویژگیها و مؤلفه‌های ازدواج موفق به شمار می‌رود. به بیانی، یکی از مهم‌ترین عوامل تداوم ازدواج و رضایت از زندگی زناشویی، تعهد به همسر و ازدواج است و «وفاداری به همسر و تعهد نسبت به ازدواج و خانواده، یکی از مهم‌ترین فاکتورهای تضمین‌کننده ماندگاری ازدواج و سلامت نهاد خانواده است» (عباسی و همکاران، ۲۰۱۷)؛ و در مقابل، افزایش روزافزون تجربه‌های فرازناشویی در بین زوجین سبب تزلزل در بنیان خانواده و روابط بین فردی میان زوجین می‌شود تا بدانجا که از آن با عنوان «تجربه‌ای گیج‌کننده و دردناک برای افراد درگیر با آن» (چهارتنگی، ۲۰۱۴) یاد می‌شود.

1. Zigmunt Bauman

جانسون^۱ مدلی را ارائه داده است که در آن تعهد زناشویی به ۳ بعد تعهد شخصی^۲، تعهد اخلاقی^۳ و تعهد ساختاری^۴ تقسیم می‌شود. «تعهد شخصی به معنی علاقه و تمایل فرد برای تداوم رابطه زناشویی است. تعهد اخلاقی بیانگر وفاداری اخلاقی فرد به ازدواج است و تعهد ساختاری نیز به موانع و محدودیتهای موجود در ترک رابطه زناشویی و احساس اجبار به تداوم آن رابطه یا ترس از پیامدهای طلاق اشاره دارد» (حسینی و همکاران، ۲۰۱۵؛ امانی، ۲۰۱۶).

به بیانی دیگر، تعهد زناشویی قوی‌ترین و پایدارترین عامل پیش‌بینی‌کننده تداوم روابط زناشویی و خیانت زناشویی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده ثبات و تداوم روابط زناشویی است. «بررسی پیشینه پژوهش در زمینه عوامل مرتبط با خیانت زناشویی نشان می‌دهد که به‌طورکلی این عوامل در ۳ حیطه تفاوت‌های فردی (مانند ویژگیهای شخصیتی و نگرشها)، ماهیت رابطه (مانند سطح تعهد و رضایت از رابطه) و شرایط محیطی (مانند فرصت خیانت یا جذابیت شخص سوم) گنجانده می‌شود» (شریفی و همکاران، ۲۰۱۲).

مطالعه آمارهای شهرستان محمودآباد نیز نشان داد، بیشترین فراوانی (حدود یک/پنجم) و یکی از مهم‌ترین عوامل مراجعه زوجین متقاضی طلاق به مرکز مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق، خیانت و روابط فرازناشویی بوده است.

به نظر می‌رسد که یکی از اصلی‌ترین زمینه‌های بروز خیانت، عدم تعهد در روابط زناشویی میان زوجین و لذا جدایی میان زوجین، «مقوله عدم آمادگی برای ازدواج و طی نکردن درست فرایند ازدواج» (اخوی ثمرین، ۲۰۱۷)، عدم یادگیری مهارتهای ایجاد تداوم صمیمیت میان زوجین و در نهایت، وقوع طلاق عاطفی میان آنهاست که توجه ویژه بدان

1. Jonhson

2. Personal Commitment

3. Moral Commitment

4. Structural Commitment

می‌تواند در کاهش و پیشگیری از مشکلات و آسیب‌هایی نظیر عهدشکنی و عدم وفای به عهد میان زوجین، تجربه روابط خارج از عرف و اخلاق و روابط فرازنشویی، نقش مؤثری ایفا کند. در ادامه، به طور مبسوط‌تری بدان پرداخته خواهد شد.

طلاق عاطفی:

کاهش صمیمیت، گسست عاطفی و «طلاق عاطفی را اولین مرحله فرایند طلاق می‌دانند که بیانگر رابطه زناشویی روبه‌زوال است؛ رابطه‌ای که در آن احساس تلخ بیگانگی جایگزین صمیمیت و یگانگی شده است» (حاجی‌زاده میمندی، ۲۰۱۶)؛ و باید در نظر داشت، زمانی که صمیمیت، تعهد و شور و اشتیاق در بین زوجین کم‌رنگ شود، می‌توان شاهد فاصله گرفتن زوجین از یکدیگر بود؛ که سبب هموار شدن مسیر جدایی خواهد شد.

یافته‌های مطالعه‌ای در بین متأهلین شهر شیراز نشان داد که چهار متغیر سبک زندگی سنتی، سبک زندگی مدرن، کامپیوتر و سبک زندگی تظاهری توانستند متغیر طلاق عاطفی را تبیین کنند (حاجی‌زاده میمندی، ۲۰۱۶). برخی از مطالعات نیز از رابطه مستقیم بین اعتیاد اینترنتی و طلاق عاطفی سخن به میان می‌آورند و به نقش اعتیاد اینترنتی به عنوان یکی از عوامل خطر ساز طلاق عاطفی توجه می‌کنند و لذا، بر لزوم توجه بدان در برنامه‌ریزی‌های حوزه سلامت تأکید می‌شود (لطیفیان و همکاران، ۲۰۱۷). در پژوهشی دیگر که با مشارکت ۳۳ نفر از زنان درگیر طلاق عاطفی در شهر یزد انجام شد، نحوه مواجهه با طلاق عاطفی از طریق ادراک و معنای ذهنی این زنان نشان داد که زنان مشارکت‌کننده، طلاق عاطفی را به صورت خلأ ارتباطی - حمایتی ادراک می‌کنند. بخشی از فرایند شکل‌گیری طلاق عاطفی به بستر نابسامان خانواده قبل از ازدواج بازمی‌گردد. پس از ازدواج نیز عواملی همچون ضعف تعهد همسری، خشونت و رسانه در شکل‌گیری و تداوم فرایند طلاق عاطفی نقش دارند. نحوه واکنش و مدیریت زنان در مواجهه با طلاق عاطفی به صورتهای کنش اصلاحی، پنهان‌سازی

و تلافی جویانه بروز می‌یابد؛ که بر این پایه، حمایت محوری به منزله راهکار کاهش طلاق عاطفی مطرح شد (افراسیابی و دهقانی، ۲۰۱۷). در مطالعه دیگری که با هدف تحلیل ادراک و تجربه زیسته زوجین در خصوص علل بروز جدایی عاطفی انجام شده است، نشان می‌دهد که چهار زمینه عمده در شکل‌گیری و تشدید پدیده طلاق عاطفی شامل «چالش‌های روانی و اخلاقی»، «چالش‌های عاطفی و جنسی»، «چالش‌های اقتصادی» و «چالش‌های فناوری ارتباطات» است. لذا باید گفت که «نتایج پژوهش‌ها تنوع و تعدد علل زمینه‌ساز جدایی عاطفی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که این پدیده از علل مختلف و درهم‌تنیده‌ای تأثیر می‌پذیرد و به منظور کاهش پیامدهای ناگوار آن و زمینه‌سازی برای بهبود وضعیت موجود، ارتقای مهارت‌های زوجین در مواردی نظیر هوش هیجانی، ارتباطات اثربخش و تقویت مهارت‌های حل مسئله ضرورت دارد» (صبغی، ۲۰۱۶).

اعتیاد به مصرف مواد مخدر:

اعتیاد به مصرف مواد مخدر یکی دیگر از مهم‌ترین علل تقاضای طلاق به شمار می‌رود (زرگر و نشاط‌دوست، ۲۰۰۷؛ افراسیابی و دهقانی، ۲۰۱۷).

اعتیاد به مصرف مواد مخدر به سبب تبعاتی که به لحاظ عدم مسئولیت‌پذیری، بروز اختلالات خلقی و رفتاری، اختلال در روابط جنسی و زناشویی، بیکاری، مشکلات مالی و نظایر اینها ایجاد می‌کند، زمینه‌ساز بروز و تشدید مشکلات و مسائل در روابط میان زوجین می‌شود و در نهایت، زمینه تصمیم و اقدام برای جدایی را فراهم می‌کند.

در بررسی‌های این مطالعه نیز، متأسفانه حدود یک چهارم از مردان اظهار داشته‌اند که به یکی از انواع مواد مخدر اعم از تریاک و شیره و آمفتیامینها (شیشه، کریستال، قرص اکستازی) اعتیاد داشته و یا دارند که نسبت قابل‌توجهی را تشکیل می‌دهد، گرچه برای همگی این زوجین، اعتیاد دلیل اصلی تصمیم و اقدام برای جدایی نبوده و تبعات ناشی از آن موردنظر

بوده است. خوشبختانه تعداد بسیار انگشت‌شماری از زنان (حدود ۱ درصد) دچار معضل اعتیاد به مصرف مواد مخدر بوده‌اند که به معنای آن است که در این شهرستان، اعتیاد به مصرف مواد مخدر، معضلی مردانه به شمار می‌رود.

عدم آگاهی و تسلط بر تکنیکهای مهارت‌های زندگی^۱:

«مهارت یعنی داشتن تواناییهای لازم برای انجام صحیح یک کار و مهارت‌های زندگی یعنی توانایی ایجاد روابط بین فردی مناسب و مؤثر، انجام مسئولیت‌های اجتماعی، انجام تصمیم‌گیریهایی صحیح، حل تعارضها و کشمکشها بدون توسل به اعمالی که به خود یا دیگران صدمه می‌زند» (نیک‌پرور، ۲۰۰۳). بر این اساس، ۱۰ مهارت اصلی و پایه‌ای معرفی شده از سوی سازمان بهداشت جهانی عبارتند از: مهارت خودآگاهی، مهارت همدلی، مهارت برقراری رابطه مؤثر (ارتباطات اجتماعی)، مهارت روابط بین فردی سازگارانه (ارتباطات بین فردی)، مهارت تصمیم‌گیری، مهارت حل مسئله؛ مهارت تفکر انتقادی، مهارت تفکر خلاق، مهارت مقابله با هیجان و مهارت مقابله با استرس.

آموزش و تسلط بر این مهارتها به‌مثابه ابزارها و تکنیکهای مؤثری به شمار می‌روند که می‌توانند به فرد در «جهت شناخت هر چه بهتر خود، برقراری روابط بین فردی مناسب و مؤثر، کنترل هیجانات، مدیریت بر شرایط تنش‌زا و حل کردن هر چه بهتر مسائل و مشکلات افراد» (امامی نایینی، ۲۰۱۰) یاری رسانند. این امر به‌ویژه در روابط بین فردی میان زوجین در مقابله و رویارویی با مشکلات و چالشهای زندگی و دستیابی به زندگی بهتر و سالم‌تر، اهمیتی مضاعف می‌یابد و نیز «افزایش رضایت زناشویی را موجب خواهد شد» (حمید و همکاران، ۲۰۱۸).

این مطالعه نیز نشان داده که یکی از دلایلی که زمینه‌ساز جدایی میان زوجین گشته است،

1. Life Skills

عدم آشنایی زوجین با ابتدایی‌ترین اصول و روابط بین فردی، مهارت‌های ارتباطی نظیر گفتگو، مهارت درک از شرایط موجود و مواردی نظیر اینهاست. از این رو، ضروری است تا از طریق آموزش و با تأکید بر آشنایی زوجین با این مهارت‌ها به‌ویژه در آموزش‌های پیش از ازدواج، افزون بر بهبود شرایط و رضایت از زندگی مشترک، در جهت کاهش و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن نیز مبادرت ورزید.

دخالت اطرافیان:

دخالت اطرافیان یا دخالت‌های بی‌مورد و نامناسب خانواده‌ها و اطرافیان در زندگی زوجین یکی از اصلی‌ترین عوامل مؤثر بر ارائه درخواست طلاق است که در برخی از تحقیقات پیشین بدان اشاره شده است (زرگر و نشاط‌دوست، ۲۰۰۷؛ فاتحی و نظری، ۲۰۱۱؛ قاسمی و ساروخانی، ۲۰۱۳؛ فیروزجائیان و همکاران، ۲۰۱۸) و مراجعان محمودآبادی نیز بدان اشاره داشته‌اند. با وجود آنکه آمارهای به دست آمده در این مطالعه، حاکی از آن است که اکثر این ازدواج‌ها، از طریق معرفی خانواده‌ها و به طور سنتی صورت گرفته، ولیکن با وجود آن، دخالت اطرافیان یکی از اصلی‌ترین عوامل در ارائه درخواست برای طلاق بوده است. متأسفانه به نظر می‌رسد «برخی از زوجین در طی زندگی زناشویی‌شان مسائل و اختلافاتی را در ارتباط با یکدیگر و اطرافیان تجربه می‌کنند و این مسائل مقدمه‌ای برای شروع اختلافات و گاهی بروز پدیده طلاق می‌شوند» (رحمانی، ۲۰۱۴).

عدم مسئولیت‌پذیری:

مفهوم ازدواج با پذیرش مجموعه‌ای از مسئولیت‌های جدید، تعهدات، تکالیف و وظایف فردی و خانوادگی معنا می‌یابد. البته ذکر این نکته ضروری است که مسئولیت‌پذیری در معنای کلیشه‌ای و رایج اعم از تأمین اقتصاد خانواده از سوی مردان و فرزندآوری و رسیدگی

به امورات منزل از سوی زنان موردنظر نیست؛ بلکه، مجموعه وسیعی از امور و به‌ویژه تأمین نیازهای عاطفی، روانی و جنسی، وفای به عهد و تعهد به یکدیگر و مواردی از این دست را در بر می‌گیرد.

اهمال، کوتاهی و عدم پایبندی در عمل کردن به مسئولیتهایی که برای چارچوب خانواده تعریف شده است و نیز سنگین بودن وزنه پذیرش مسئولیتها و وظایف از سوی یکی از زوجین بیش از دیگری، از نمونه‌هایی است که روابط میان زوجین محمودآبادی را دچار مشکل می‌کند و آنچنان بر روابط بین‌فردی زوجین سایه می‌اندازد که منجر به بروز تنش و کشمکش و در نهایت اقدام برای جدایی می‌شود.

نارضایتی از روابط زناشویی:

همانگونه که پیش‌تر اشاره شد، رضایت از روابط جنسی در تداوم زندگی مشترک زوجین دارای اهمیت ویژه‌ای است. اینگونه مورد انتظار بوده است که اظهار و بیان در خصوص مسائل جنسی در فرهنگ ایرانی، تابو به شمار می‌رود، ولیکن همانگونه که این مطالعه نشان داد، یکی از بیشترین فراوانیهای ارائه شده در خصوص دلیل جدایی، نارضایتی یکی از زوجین یا هر دوی آنها از روابط زناشویی بوده است؛ و البته زنان بیش از مردان به عدم رضایت از روابط زناشویی اشاره داشته‌اند.

به بیانی، همانگونه که یکی از عوامل مؤثر بر آرامش زوجین در زندگی زناشویی، رضایت آنان از رابطه جنسی است (روشنی و همکاران، ۲۰۱۴)؛ کاهش میزان رضایتمندی زناشویی نیز می‌تواند بنیاد زندگی مشترک را در خطر قرار دهد (رفاهی، ۲۰۱۷) و از آسیبهای اساسی در روابط زناشویی به شمار رود. از این رو، «ارتقای رضایت زناشویی از طریق آموزش مهارت‌های زندگی ضروری به زوجها، یکی از راهکارهای مقابله با اثرات منفی ناشی از طلاق است که از طریق توجه به نیازهای بهداشت روانی و مسائل خانوادگی زوجهای متقاضی

طلاق، نتایج مهمی در افزایش رضایت زناشویی به همراه دارد» (عزیزی، ۲۰۱۶).

بیکاری و عوامل اقتصادی:

باید در نظر داشت که «یکی از عواملی که تأثیر به سزایی بر احساس آرامش در زندگی زناشویی ایفا می‌کند، برخورداری از امنیت اقتصادی است که با ایجاد ثبات و امنیت در تأمین نیازهای مادی موجب ایجاد آرامش می‌شود» (روشنی و همکاران، ۲۰۱۴). یافته‌های مطالعه‌ای که به منظور سنجش عوامل اقتصادی بر طلاق از متغیرهای بیکاری و تورم در طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۱ و از داده‌های ۲۸ استان کشور استفاده کرده است، نشان می‌دهد که بین طلاق و این متغیرها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، به طوری که با افزایش بیکاری و نیز تورم، درصد طلاق افزایش می‌یابد (فلاحی و دلدار، ۲۰۱۶).

این مطالعه نیز نشان داد که بیکاری و نداشتن شغل و لذا عدم درآمد ثابت و پایدار از دیگر دلایلی است که زوجین متقاضی طلاق در بیان دلیل تصمیم و اقدام برای جدایی بدان اشاره داشته‌اند. به نظر می‌رسد با توجه به اظهار به اشتغال ۸۵ درصدی مردان و ۳۰ درصدی زنان مراجعه‌کننده متقاضی طلاق، بیش از عامل بیکاری که بدان اشاره شد، داشتن شغل‌هایی با درآمد پایین و یا پاره‌وقت و نیز ثبات اقتصادی مدنظر باشد که زمینه‌ساز بروز مشکلات مالی در خانواده‌ها را فراهم می‌کند.

همچنین، اگر برای سنجش تأثیر عوامل اقتصادی بر طلاق از مجموعه متغیرهای وضعیت بیکاری/ اشتغال، وضعیت مسکن و میزان تحصیلات بهره گرفته شود، می‌توان گفت که با توجه به آنکه بیش از ۷۰ درصد از مراجعین متقاضی طلاق اعم از زنان و مردان دارای تحصیلات دیپلم و پایین‌تر از آن بوده‌اند، لذا مورد انتظار آن است که بیشتر این افراد دارای مشاغل با درآمد پایین و از این حیث دچار مشکلات مالی و اقتصادی باشند. در مقابل، با در نظر گرفتن آنکه، بیش از نیمی از متقاضیان طلاق از مسکن مستقل و شخصی برخوردار

هستند، لذا با قاطعیت نمی‌توان از رابطه مستقیم میان میزان طلاق و عوامل اقتصادی سخن گفت و به نظر می‌رسد در مطالعات آتی، باید افزون بر رصد دقیق در این باره، به تأثیرات عوامل فرهنگی و نیز تأثیرات ثبات اقتصادی در سطح کلان توجه ویژه‌ای نشان داد.

بحث:

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، این مطالعه با توصیف و مرور آمارهای طلاق در شهرستان محمودآباد در پی آن بوده است تا با شناسایی عوامل اصلی بروز و وقوع طلاق و شناخت متغیرهای مهم و تأثیرگذار در تصمیم و اقدام به طلاق از سوی زوجین مراجعه‌کننده به مرکز مداخله در خانواده به منظور کاهش طلاق، برای دستیابی به راهکارهایی جهت کاهش و بهبود آمارها مبادرت کند.

نتایج حاکی از آن است که عدم تعهد، روابط فرازناشویی و خیانت، طلاق عاطفی، اعتیاد به مصرف مواد مخدر، عدم آگاهی و تسلط بر تکنیکهای مهارتهای زندگی، دخالت اطرافیان، عدم مسئولیت‌پذیری، نارضایتی از روابط زناشویی و بیکاری و عوامل اقتصادی از عمده‌ترین عوامل بروز اختلاف و مراجعه متقاضیان برای طلاق بوده است؛ که پرداختن به غالب آنها از طریق برنامه‌ریزی و پرداختن به برنامه‌های پیشگیرانه، ارتقای و مداخله‌ای میسر خواهد بود. از مهم‌ترین پیشنهادهایی که در این راستا می‌توان بدانها اشاره داشت، تأکید بر افزایش دانش و آگاهیهای عمومی در جامعه اعم از آموزش مهارتهای زندگی، مسائل زناشویی و روابط جنسی؛ الزام فوری، قاطع و دقیق بر آموزشها و مشاوره‌های پیش از ازدواج با هدف انتخاب آگاهانه و نیز آگاهی‌بخشی در مفاهیمی همچون تعهد و تأهل است. به موازات آن بر ضرورت وضع و بازنگری در قوانین خانواده در مراجع قانون‌گذاری و سیاست‌گذاریهای کلان جامعه نیز باید تأکید داشت.

ملاحظات اخلاقی پژوهش:

در ابتدا، نگارنده بر خود لازم می‌داند که مراتب قدردانی خود را از اداره بهزیستی و کارشناسان مرکز فوریت‌های اجتماعی شهرستان محمودآباد برای دسته‌بندی داده‌ها و کمک در جهت انجام مطالعه با ارائه نکات ارزشمند، اعلام و صمیمانه تشکر و سپاسگزاری کند. این مقاله بر پایه داده‌های موجود در این اداره انجام گرفت و اصل گمنامی در خصوص تمامی اعضای نمونه رعایت شده است. این مقاله با سایر آثار منتشر شده از نویسنده همپوشانی ندارد و پیروی از اصول اخلاقی پژوهش در آن رعایت شده است.

- Abasi, H., Ahmadi, S.A, FatchiZadeh, M & Bahrami, F. (2017). Effectiveness of couple therapy based on choice theory on social commitment of couples, Journal of Education and Community Health, Vol. 4, No. 2, PP. 3-10. [in Persian]
- Adelian Rasi, H. & Jalahi, H. (2015). Social support and marital adjustment in divorced women. Social Work Quarterly, Vol. 4, No. 4, PP. 5-16. [in Persian]
- Afrasiabi, H. & Dehghani Daramroud, R. (2017). Abnormal Family Represented by women confronting divorce in Yazd city. Women in Development and Policies. Vol. 14, No. 2. PP. 255-271. [in Persian]
- Afrasiabi, H. & Dehghani Daramroud, R. (2017). Disordered Family Representation from the Viewpoint of Divorced Women in Yazd City. Journal of Sociology of Social Institutions. Vol. 4, No. 10. PP.211-230. [in Persian]
- Akhavi Samarein, Z., Zaharakar, K. Mohsenzadeh, F & Ahmadi, Kh. (2017). An Investigation into the underlying factors of divorce in the socio- cultural context of Tehran: A Qualitative study. The woman and family cultural education. Vol. 12, No. 40. PP.105-126. [in Persian]
- Amani, A. (2016). The Efficacy of Reality Therapy on Marital Commitment and Self Esteem of Couples. Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families. Vol. 5, No. 2 (18). PP. 1-23. [in Persian]
- Azadarmaki, T., Sharifi, S. M. H., Isari, M. & Talebi, S. (2012). The Typology premarital sex patterns in Iran. Jame Pazhhuhiy Farhangi, Volume 2, Number 2, PP. 1-34. [in Persian]
- Azizi, A., Esmaeli, R., Dehghan Manshadi, S. M & Esmaili, S. (2016). The Effectiveness of life Skills Training on Marital Satisfaction in Divorce Applicant Couples, Vol. 29, No. 100. PP. 22-33. [in Persian]
- Chartangi, Sh. (2014). Predicting Out-of-Marriage Relationships Based on Marital Expectations and Psychological Well-Being among Married Men and Women Out-of-Marriage in Bandar Abbas City. Master Dissertation, Hormozgan
- Eslami, M., Haj Hoseini, M & ezhee, J. (2017) Hope in the attitude of single parent students: Children of divorce. Iranian Journal of Modern Educational Thoughts. No. 50. PP. 25-52. [in Persian]
- Emami, N. (2010). Empathy. Honar Abi pub. Yazd: Iran. [in Persian]

- Fatehi Dehaghani, A. & Nazari, A. M. (2011). Sociological analysis of factors contributing to couples' tendency toward divorce Isfahan Province, Societal Security Studies. No. 25, PP. 13-54. [in Persian]
- Falahi, M. A. & Deldar, F. (2016). Investigating the Factors Affecting Divorce in Iranian Provinces with Emphasis on Economic Factors, Journal of Women and families, Vol. 10, No, 34. PP. 135-155. [in Persian]
- Firozjaeeyan Galogah, A. A., Sadeghi, S., JanMohammadi Lorgani, V. & Lotfi, T. (2018). A Meta-analysis of studies on divorce in Iran. Journal of Women and Family Studies, Vol. 6, No. 2, PP. 8-9. [in Persian]
- Ghasemi, A. & Sarokhani, B. (2013). Factors Related to Divorce in Couples Applicant for Divorce (Kermanshah County), Iranian Social Science Studies, Vol. 10, No. 39, PP. 69-87. [in Persian]
- Giddens, A. (1997). Sociology, translated by Sabouri, M., Ney Publications: Tehran [in Persian]
- Ghiasi, P., Moein L. & Rousta, L. (2010). An Analysis of the Social Factors Leading to Divorce Petitions among Women Referring to Family Courts in Shiraz. Sociology of Women (Journal of Woman and Society), 1(3), 77-103. [in Persian]
- Ghofranipour, F., Aminshokravi, F. & Torkashvand, R. (2017). the Relationship Between Demographic Factors and Marital Satisfaction of Couples Intended to Divorce Referred to Family Judicial Complex in Borujerd County. Iran Journal Health education Promote, vol. 5, No. 1, PP.43-50. [in Persian]
- Hajizadeh Meimandi, M., Madahi, J. Karimi, Y., Hedat, E. & Gharavi, M. (2016). A study of the related social factors with emotional divorce (population study, married in s Shiraz). Women's Strategic Studies (Ketabe Zanan). Vol. 18, No. 71. PP. 85-108. [in Persian]
- Hatami Varzaneh, A., Esmacili, M. Farahbakhsh, K. & Borjali, A. (2016). Comparative study of happy, stable marriages and dissolving marriages (a qualitative study). The Women and Family Cultural Education, vol. 11, No. 35. PP. 7-39. [in Persian]
- Hoseini Shahroudi, H. (2008). A Sociological Study of the Divorce Phenomenon. Journal Marefat, No. 45. 85-94 [in Persian]
- Hoseini, A., ZahraKar, K. Davarnia, R. Shakeri, M. & Mohammadi, B. (2015). the relationship between marital commitment with personality traits. Journal of Sabzevar University of Medical Sciences, Vol. 22, No. 5, PP. 788-796. [in Persian]

- Hamid, N., Abafat, H. & Banitay, A. (2018). The effect of relationship skills training problem solving religious approach on marital satisfaction of women applying divorce. *Women and family journal*, Vol. 6, No. 1, 11, PP. 177-195. [in Persian]
- Iran Statistics Center. *Marriage and Divorce* (2019).
- <https://www.amar.org.ir/%D8%AF%D8%A7%D8%AF%D9%87%D9%87%D8%A7-%D9%88-%D8%A7%D8%B7%D9%84%D8%A7%D8%B9%D8%A7%D8%AA-%D8%A2%D9%85%D8%A7%D8%B1%DB%8C/%D8%AC%D9%85%D8%B9%DB%8C%D8%AA-%D9%88-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%DB%8C-%DA%A9%D8%A7%D8%B1/%D8%A7%D8%B2%D8%AF%D9%88%D8%A7%D8%AC-%D9%88-%D8%B7%D9%84%D8%A7%D9%82#5591746-->
- Kalantari, A., Roshanfekr, P. Javaheri, J. (2011). Review of three decades of research about " Causes of Divorce in Iran. *Women Strategic Studies*, vol. 14, No. 53. PP. 129-162. [in Persian]
- Kavian, M., Khojasteh Kashani, A. & Tahami, E. (2014). Psychological First Aid for Divorce Children: A Review Study, *Journal of Developmental Psychology*, Vol. 5, No. 3, PP. 185-202. [in Persian]
- Khojasteh-Mehr, R., Falahi Khoshnab, M., Hejazi, S. & Sodani, M. (2017). Parenting after Divorce: A Qualitative Study. *Journal of Behavioral Sciences*, Vol. 15, No. 2. PP. 239-245. [in Persian]
- Latifian, M., Arshi, M. & Eghlima, M. (2017). The relationship between internet addiction and emotional divorce in married females in Tehran, *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, Vol. 16, No. 6, PP. 517-528. [in Persian]
- Meshki, M., Shah Ghasemi, Z., Delshad Noghabi, A. & Moslem, A.. (2010). A Survey of Divorce Status and Related Factors from the Viewpoint of Divorced Couples in Gonabad, *Journal of Ofogh Danesh*, Vol. 17, No. 51, PP. 35-44. [in Persian]
- NikParvar, R. (2003). Introduction to life skills training program. Deputy of Prevention and Cultural Affairs of Yazd province Welfare Organization. [in Persian]
- Rahmani, F. (2014). Couples' relationship problems during the marriage. Master Dissertation. Kharazmi University, Institute of Physical Education and Sport Sciences. [in Persian]
- Refahi, S. A. A., Shambiati, H. (2017). The Effect of Life Skills Train-

- ing on Marital Satisfaction of Divorce Applicants in Yazd Family Foundation, Bimonthly Journal of Tolo Behdasht, No. 6. PP. 9-88. [in Persian]
- Reyhani, T. & Ajam, M. (2002). Investigating the Causes of Divorce in Gonabad. Journal of Ofogh Danesh. Vol. 8, No.2. PP. 96-100. [in Persian]
  - Roshani, Sh., Gheravi Naeeni, N. & Bastani, S. (2014). Experiencing Relaxation in Marital Life: A Qualitative Study with Basic Theory Approach. Journal of Women and Family. Vol. 3, No. 2, PP. 61-89. [in Persian]
  - Sabaghi, F., Salehi, K. & MoghadamZadeh, A. (2016). Couples' perception and lived experience of the causes of emotional separation: A phenomenological study. Journal of Consulting Research, No. 62. PP. 4-31. [in Persian]
  - Sadeghi, R. (2016). Socio- Economic Factors Affecting Iranian Youth Divorce. Strategic Studies on Youth and Sports, Vol. 15, No. 32, PP. 1-22. [in Persian]
  - Shaterian, M., Ashnavi, A. & Ganjipour, M. (2010). Assessing the Relationship between Location and Social Deviations Case Study: Aran and Bidgol Suburbs and Non-Suburbs. Geography Research Quarterly Journal, Vol. 15, No. 18. PP. 7-27. [in Persian]
  - Sharifi, M., Haji Heydari, M. Khorvash, F. & FatehiZadeh, M. (2012). The relationship between the components of love attitudes and extramarital relationship among married females in Isfahan. Journal of Behavioral Sciences (Mental Health), Vol, 10, No. 6. PP. 526-534. [in Persian]
  - ValadKhani, M., Mahmoodpour, A. Farahbakhsh, K. & Salimi, H. (2015). The Influence of Marriage Age, Marriage Patterns and Age Differences on Couples' Quality of Marital Life in Tehran. Journal of Clinical Psychology Studies of Allameh Tabatabai University, Vol. 7, No. 25, PP. 173-190.
  - Yahyazadeh, H. & Hamed, M. (2015). Issues and interventions of children of divorce in Iran: A meta-analysis of articles, Vol. 3, No. 2, PP. 91-120. [in Persian]
  - Zare, B., Safyari Jafarabad, H. (2015). The Study of Marital Satisfaction and its Determinants on Married Women and Men in Tehran City. Journal of Social Psychological Studies in Women, Vol. 13, No. 1, PP. 111-140. [in Persian]
  - Zargar, F. & Taher NeshatDust, H. (2007). Divorce Incidence Factors in Flavarjan Township. Journal of Family Research. Vol. 3, No. 11. PP. 739-749. [in Persian]